

8. Каровець М. Велика реформа Чина св.Василя В. 1882 р.: В 4 ч. – Жовква: Видавництво ЧСВВ в Жовкві, 1938. – Ч.IV. – 449 с.
9. Лисяк-Рудницький І. Українці в Галичині під австрійським пануванням // Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: В 2 т. - К: Основи, 1994. – Т.І. – С.413-450.
10. Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні. – Рим: Українська Папська колегія св.Йосафата, 1990. – 296 с.
11. Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні. – Івано-Франківськ: Видавництво Івано-Франківського Теолого-катехистичного духовного інституту, 1999. – 526 с.
12. Назарко І. Київські і Галицькі митрополити: Біографічні нариси (1590-1960). – Торонто: Видавництво Отців Василіан, 1962. – 271 с.
13. Нарис історії Василянського Чину св. Йосафата // Записки Чина св. Василя Великого. – Рим: Видавництво ОО. Василіян, 1992. – Серія II. – Секція I. – Т.48. – 640 с.
14. Новиціат // Христианство: Энциклопедический словарь: В 3 т. М.: Большая Российская энциклопедия, 1995. – Т.II. – С.224.
15. Федорів Ю. Історія Церкви в Україні. – Люблін: Wydawnictwo Futura, 1994. – 364 с.
16. Цьорох С. Погляд на історію та виховну діяльність монахинь Василянок. Видання 2-е. – Рим: Бібліотека наукових і популярних творів монахинь Василянок, 1964. – Т.III. – 228 с.

Drohobycy I.

DOBROMYL REFORM OF A SAINT GREAT VASYLY GRADE IN A CONTEXT OF EVOLUTION OF ITS CULTURAL - EDUCATIONAL ACTIVITY

The axis of this article is the events , which had been knited with the reform of monkish order calling by st. Basil Magnum (OBSM). In the second part of CIC-th century it had shaken a mood of a people at East Galicia. The reform had began in Dobromyl, and had influence on many important processes at religios, culture, education in the region, not only in CIC-th century but at CC-th century too. The author also had made an attempt to show the role of Polish members of Societas Jesu in successful carry out (conduct) of reform. He tried to accent on a necessity make use of such experience in a collaboration between the peoples today.

Делятинський Р.І.

СТАНОВИЩЕ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ДУХОВЕНСТВА СТАНІСЛАВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ УГКЦ В 1919-1920 рр.

Після вимушеного відступу УГА за Збруч 16 липня 1919 р. Галичина опинилася під військовою окупацією Польщі, однак її політично-правове становище залишалося невизначеним і відкривало “перспективу боротьби за реалізацію права на самовизначення” [25, с.153]. Тому початковий період польської окупації можна розглядати як продовження боротьби за українську державність, в якій взяли участь всі національно свідомі верстви українського народу, в т.ч. греко-католицьке духовенство.

У сучасній історіографії чимало досліджень присвячено діяльності УГКЦ у міжвоєнний період [див.: 21, 22, 24, 26-30, 32]. Однак мало уваги звернено на діяльність ієрархії та духовенства УГКЦ на початку польської

окупації. Тому актуальною є спроба розглянути діяльність греко-католицького духовенства у 1919-1920 рр. на прикладі Станіславської єпархії.

УГКЦ підтримала уряд ЗУНР вже з перших днів, тобто "греко-католицизм органічно влився в загальнонаціональний державно-соборний рух українства" [32, с.23]. З липня 1919 р. розпочалася дипломатична боротьба за відновлення незалежності ЗУНР. Державний Секретаріат Ап.Столиці планував у липні 1919 р. звернутися з протестом проти зловживань польських військ, однак не реалізував свого наміру через погрози глави уряду І.Падеревського розірвати дипломатичні зв'язки [22, с.14].

Тим часом, польський уряд увів у Галичині надзвичайний стан. За звітом Міжнародного Червоного Хреста, восени 1919 р. число заарештованих українців перевищило 100 тис., із них – понад 1 тис. священників [11, с.5; 25, с.154]. Із цих священників у серпні 1919 р. "лише... декого випущено з табору інтернованих, але їх рівночасно конфіновано" [14, с.258-259; 36, с.15].

У Станіславській єпархії було інтерновано 85 духовних осіб [18, с.262-263; 19, с.241]. Чи не найбільше арештів проведено у Станіславі. Тут інтернували (взяли під варту) крилошанина о.д-ра Ф.Щепковича, о.мітрата І.Гордієвського, віце-ректора о.д-ра А.Бойчука, професора теології о.д-ра В.Барана, шкільного інспектора о.В.Навроцького та професора учительської семінарії о.Й.Раковського. Кожен з них був активним громадським діячем. Так, наприклад, о.мітрат І.Гордієвський у 1918 р. "разом з лікарями організував першу допомогу повертаючим жовнірам", а о.Й.Раковський очолював Філію Товариства "Сільський Господар" у Станіславі [13, с.487; 14, с.399-400]. Серед інтернованих були також 6 богословів Станіславської Духовної Семінарії [12, с.3; 18, с.262]. Ймовірно, приводом до їх арешту могла стати інформація про вступ в ряди УГА богослова В.Апостола [12, с.3; 19, с.229]. Звичайно, це було лише продовженням політики щодо УГКЦ. Адже ще в квітні 1919 р. польський уряд скасував державну дотацію з релігійного фонду для духовних семінарій, чим змусив єпископів закрити їх на невизначений термін [18, с.74; 36, с.49].

Інтернування проводилися з різних мотивів: від 1 листопада 1918 р. до травня 1919 р. – за те, що "особа є ворожо настроєна до польського народу", у червні-липні пов'язували з діяльністю осіб в державних установах ЗОУНР, в липні – "із страху пізнішого співділання з Галицькою Армією", а вже від серпня 1919 р. до березня 1920 р. інтернували "особи повертаючі з поза Збруча" [18, с.191]. Однак із 85 осіб, ув'язнених у Станіславській єпархії, за підрахунками автора, лише 15-20 було арештовано з цих "політичних" мотивів. Так, оо.О.Абрисовський, І.Бобикевич, А.Гаврилюк, В.Косевич, П.Городецький, М.Березюк і А.Скобельський

були інтерновані за активну культурно-просвітницьку діяльність [13, с.703, 817, 847; 14, с.581, 748]. Очевидно, найбільш “каригідними” (злочинними) вважалися оо.М.Ганушевський, І.Пісецький, А.Галібей та Є.Тесля. Так, о.М.Ганушевський, парох Дори Богородчанського деканату, у листопаді 1918 р. організував “Гуцульську Сотню”, проводив мобілізацію до лав УГА, “часто виїздив до Станіслава, де брав участь у важливих засіданнях”. Саме за це його ув’язнювали в 1919 і 1921 рр., однак “звільнили після доброї оборони українських адвокатів” [13, с.646-647]. Але, мабуть, найбільше покарання відбув о.Є.Тесля, якого в 1919 р. “поляки арештували і заслали до Букшовець коло Перемишля, а згодом до Домб’я, де він просидів 9 місяців” [13, с.913]. А о.І.Пісецький, парох Корнева Городенківського деканату, вже 1 листопада 1918 р. був обраний головою Повітової Національної Ради [15, с.171], а згодом став польовим духовником [19, с.191-192]. Також польовими духовниками УГА зі Станіславської єпархії були оо.А. Галібей, С.Гребенюк, В.Збудовський, Г.Ковч, І.Косович [19, с.81-86], за що всі були арештовані у 1919-1920 рр. Отже, лише близько 25% інтернованих священників Станіславської єпархії могли вважатися польською окупаційною владою “каригідними”. При цьому абсурдним виглядає інтернування ігумені монастиря СС.Василіянок М.Гуменюк, магістри новичок ЧСВВ А.Ценкнер та С.Василіянки А.Варениці [18, с.263].

Окупаційна влада, крім арештів, використовувала й інші методи впливу на греко-католицьке духовенство, зокрема вбивства. Так, із 5-и вбитих у Галицькій церковній провінції священників [17, с.57] 2-х вбито у Станіславській єпархії. Це о.парох у Монастириськах З.Подляшецький та о.А.Галібей, замордовані 13 червня 1919 р. [6, с.40]. Про це згадував І.Макух: “Між іншим, без ніякого суду польське військо розстріляло композитора о.Остапа Нижанківського, о.Захарію Підляшецького і його сотрудника в Монастириськах, державного секретаря земельних справ ЗО УНР Михайла Мартинця з цілою урядовою місією” [25, с.154]. Власне 73-літній о.З.Підляшецький був закатований за те, що його сини служили в УГА [27, с.7].

Отже, розглянувши детально ситуацію в Станіславській єпархії в другій половині 1919 р., можемо погодитися з висновками сучасників, що окупаційна влада намагалася “знищити українську (греко-католицьку) Церкву і підірвати її вплив на народ” [18, с.71]. Так, інтерновані в єпархії 85 осіб, за підрахунками автора, становлять близько 15% від загальної кількості духовенства єпархії; при цьому лише 2% від загального числа могли вважатися “каригідними” для окупаційної влади.

Звичайно, такі репресії щодо УГКЦ не могли не викликати реакції з боку єпископату. Тим більше, що окупаційна влада всіляко обмежувала

навіть ієрархів. Так, А.Шептицького конфінували у митрополичій палаті й заборонили зустрітися з маршалом Ю.Пілсудським, але йому вдалося передати листа з клопотанням про звільнення арештованих священників [27, с.8; 30, с.11]. У 20-літню річницю єпископства не дозволили митрополитові виїхати до Станіслава, де ювілянт хотів відправити Службу Божу і поблагословити народ [18, с.73].

Щоправда, вдалося Галицьким єпископам провести 24-26 серпня 1919 р. конференцію у Перемишлі, на якій 4 із 13 прийнятих рішень стосувалися переслідувань УГКЦ окупаційною владою [17, с.52-54]. Галицький єпископат звертав увагу “трибуналу мирової конференції” на те, що “приналежність до греко-католицького обряду та української національності вважаються достатніми причинами, щоби позбавляти людей їхніх громадянських прав” [17, с.55], та покладав особливі надії на Ап.Столицю у визначенні канонічно-правового статусу УГКЦ “так в стадії переходовій як і в дефінітивнім рішеню” [17, с.59]. Саме тому у спільному пастирському листі закликали духовенство і вірних до спокою і терпіння [24, с.11-12].

На конференції також вирішили “удатися ще раз до головної команди військ польських о увільнення інтернованих священників і свіцьких” [17, с.54]. Крім того, 2 листопада 1919 р. єп.Г.Хомишин написав листа до Львівського окружного генерального управління, в якому просив зарадити незаконному та несправедливому вивозу парохів зі Станіславської єпархії [24, с.13]. За даними Східного відділу МЗС Польщі, у 1919 р. зі Станіславського воєводства були вивезені 24 священники [33, с.212]. Втім, окупаційна влада зовсім не збиралася правовими методами врегульовувати ситуацію. Навіть спільне послання Галицького єпископату від 28 серпня 1919 р. “було сконфісковане з часописів” [17, с.60]. Ап.Нунцій у зверненні до МЗС Польщі зазначав, що арешти духовенства загрожують “поважними наслідками, оскільки населення... залишається в незнанні основних засад життя індивідуального і суспільного, і піддані є активним негативним впливам” [4, арк.6]. Це змусило окупаційну владу піти на деякі поступки, але арешти духовенства тривали і в 1920-1921 рр. Таким чином, о.монс.А.Ратті домігся судового розгляду справ і звільнення ряду арештованих українських священників і монахів, хоча його дії викликали незадоволення польського уряду та суспільства [22, с.14].

Водночас дещо змінилася тактика польської влади, яка намагалася “приневолити до зміни обряду грецького на римський... Навіть українських духовників...” [18, с.74-75]. Особливе місце відводилося місіонерській діяльності польського католицького духовенства. Зміна тактики уряду щодо УГКЦ сталася саме в листопаді 1919 р., коли в польських газетах з’явилася заява Генерального прокуратора отців-місіонарів у Варшаві до

греко-католицьких священиків: "Wasz obrządek jest absurdem, więc należy go zniszczyć" [27, с.10; 33, с.215]. Така позиція була характерна, очевидно, для всього польського католицького духовенства.

Це спричинило активізацію процесу зміни обряду. Виявлені джерела не дозволяють встановити повну картину зміни обряду в Станіславській єпархії, однак дають підстави стверджувати, що окупаційна влада і католицьке духовенство були єдині в своєму намірі. Очевидець, о.М.Дмитерко з Бичковець Чортківського деканату, пише, що "польські ксьондзи проголосили людям, що прийшов приказ, що тепер мусить бути лиш один польський нарід, одна польська віра...", використовуючи при цьому погрози і терор щодо "політично підозрілих". Таке поєднання методів "переконування" дало свій результат – відбувалися масові переходи "на польське". Так, лише в Чортківському деканаті змінили обряд вірні близько половини парафій [5, арк. 1]. Вже на конференції Галицького єпископату 23-24 травня 1920 р. було вирішено "зібрати всякі достовірні матеріали в справі насильних і неправильних перетягнень наших вірних на латинський обряд" і "видати спільне посланіє". Також єпископат протестував проти "вмішування ся правительства при переходах з одного обряду на другий" [17, с.64]. Згодом Єпископський Ординаріат у Станіславі доручив "всім парохіяльним урядам" подати звіти про "часті переходи на римо-католический обряд" [9, с.51].

Знову Галицький єпископат сподівався вирішити цю проблему правовим шляхом, надіславши протест до Міністерства віросповідань і освіти у Варшаві [17, с.64]. Очевидно, і все духовенство вірило, що "польські влади поучать і укарають самоволю ксьондзів..." [5, арк. 1]. Однак таке апелювання до влади зовсім не означало, що УГКЦ була "вірною слугою панської Польщі" [23, с.74], а лише засвідчило високу правову культуру, яка сформувалася в умовах "конституційної демократії" Австро-Угорщини.

Саме тому ієрархія та духовенство УГКЦ покладали великі надії на справедливе вирішення східно-галицького питання на Паризькій мирній конференції. Водночас польську владу вони сприймали як тимчасову, окупаційну [27, с.17]. Про це, зокрема, свідчить розпорядження Митрополитичого та Єпископських Ординаріатів для духовенства "відноситись – коли знайде того конечна потреба – до окупаційних польських властей виключно в українській мові" [6, с.30; 10, с.20-21]. А в розпорядженні від 17 листопада 1919 р. єп.Г.Хомишин засудив "дуже часте споминанє властей свіцкої у всяких ектеніях, молитвах, тропарах і кондаках", оскільки це може виглядати як "прикра іронія" тоді, "наколиби часом та власть сама гнобила і вязала Церков" [7, с.44]. Він навіть іронізує: "Виходилоби на се, що за кожною зміною правління державного, чи ситуації

політичної, требаби змінювати текст богослужень, подібно як хоругов на даху змінює свій напрям за кожним подувом вітру” [7, с.44]. Саме тому єп. Г.Хомишин висуває на перше місце ідею “католицької Церкви” замість “локальних церков”. Отже, неприйняття польської окупаційної влади греко-католицьким духовенством та ієрархією призвело до вироблення різних поглядів на подальшу перспективу. Єп.Г.Хомишин, зокрема, вбачав вихід у зміцненні зв’язків УГКЦ із Ап.Престолом.

Надії на допомогу Ап.Столиці тоді пов’язувалися з візитом Ап.Візитатора України о.Дж.Дженоккі. Якщо Галицький єпископат на конференції 23 травня 1920 р. вирішив “прийняти його як найторжественніше”, то Президія Намісництва у Львові підготовлювалась по-своєму, видавши 17 березня 1920 р. наказ №48/тај. стежити за діяльністю о.Дженоккі “лиш в спосіб як найбільш таємний”, оскільки “розсекречення” може мати “небажані труднощі у дорозі дипломатичній”. При тім влада небезпідставно підозрювала, що о.Дженоккі, крім “привезення лікарських засобів для околиць Східної Галичини... мати може інші цілі”, зокрема “вивчення відносин, пануючих в греко-католицькій церкві в Галичині” [3, арк.32]. Л.Гентош стверджує, що “через несприятливі політичні умови Апостольський візитатор Дж.Дженоккі не зміг потрапити до Києва та через спротив польського уряду не міг поїхати до Львова, як того хотів...” [22, с.18; 27, с.13; 35, с.44-52]. Український дипломат Є.Онацький у своєму щоденнику 30 квітня 1920 р. записав, що папа Бенедикт XV вислав Ап.Візитатора о.Дж.Дженоккі “зразу до Варшави, на розмову з монс.Ратті, потім в Галичину, а далі в наддніпрянську Україну” [16, с.367]. Сучасник навіть описує “приїзд о.Дженоккія до Станиславова”, де “його врочисто вітало все українське духовенство з владикою Григорієм на чолі, представники громадянства...” [16, с.369]. Діяльність о.Дж.Дженоккі вплинула на формування загалом позитивного ставлення Ап.Престолу до української сторони в східногалицькому питанні.

Тим часом, польський уряд вживав усіх заходів для закріплення “стану посідання” в Східній Галичині. Польська дипломатія продовжувала домагатися нових поступок Вищої Ради в Парижі [31, с.81-82], а уряд намагався законодавчо закріпити статус Східної Галичини. Вже в березні 1919 р. уряд призначив своїм генеральним делегатом в краї К.Галецького, якому надали всі повноваження колишнього ц.к.намісника [2, арк.28]. У січні 1920 р. уряд скасував Галицький сейм і крайовий виділ, всю систему самоврядування, призначив старостів і поділив Галичину на три воєводства, а згодом заборонив вживати назви “Галичина” і “українець”, котрі змінив на “Східна Малопольща” і “русин” [25, с.154-155].

Така політика польського уряду викликала гостру реакцію серед населення краю. Так, у квітні 1920 р. вибухнуло збройне повстання в Ко-

сівському повіті, придушене регулярними військами [25, с.155]. У цей час були арештовані в Косівському деканаті оо.М.Березюк, І.Березовський, В.Глібовицький та М.Смалко “за антидержавну діяльність” [1, арк.59]. Поки що важко встановити ставлення всього духовенства Станіславської єпархії до окупаційної влади, оскільки, за даними повітових староств, не зафіксовано “якихось ближчих випадків” антидержавної діяльності священників у межах єпархії [1, арк.53, 54, 57, 59-61, 71]. Однак єп.Г.Хомишин 7 лютого 1920 р. зауважував, що нема “майже дня, щоби не упав жертвою сеї пошести (тобто репресій. – *Авт.*) також священник. Як так дальше буде, то села наші готові опустіти, а парохії остануть без священників” [8, с.1].

Однак у липні 1920 р. політична ситуація ускладнилася внаслідок радянсько-польської війни, в ході якої на території зайнятих 16 із 52 галицьких повітів утворено Галицьку СРР. Галревком 1 серпня 1920 р. видав декрет №2, який не тільки обмежував права церкви, але фактично ставив її поза законом, визнаючи лише, що “всі церковні і релігійні товариства підчиняються загальним постановам про приватні товариства” [20, с.152-153]. У радянській історіографії з цим декретом пов’язували “початок систематичного поширення атеїстичних поглядів” [34, с.103]. Галицький єпископат висловив протест проти обмежень радянською владою громадянських прав людини, свободи совісті та віросповідань, наголошуючи, що “Галицька радянська республіка є штучним утворенням більшовицької окупаційної влади, яка нічим не відрізняється від царської чи польської окупації” [32, с.27]. Вже у вересні 1920 р. польські війська знову окупували Галичину. Відтепер починається утвердження польської окупаційної влади в Східній Галичині, яка закріпилася тут до 1939 р.

Таким чином, становище і діяльність духовенства Станіславської єпархії в 1919-1920 рр. визначалися такими факторами: 1) частою зміною суспільно-політичної ситуації, обумовленої невизначеністю міжнародно-правового статусу Східної Галичини; 2) спробами дипломатичного врегулювання східногалицького питання на міжнародному рівні; 3) прагненнями польського уряду закріпити “польський стан посідання” в Східній Галичині, використовуючи всі можливі засоби і методи.

Ці фактори обумовили діяльність єпископів і духовенства УГКЦ, їх часто діаметрально протилежне ставлення до ситуації. Так, духовенство підтримало українську державність, однак у Станіславській єпархії активною політичною діяльністю займалася лише невелика його частина, про що свідчить аналіз арештів єпархіального духовенства. Однак очевидно, що сам факт існування української державності сприяв визначенню його національної ідентичності. До того ж духовенству була притаманна висока політична культура, що проявилася у сподіваннях на

правове врегулювання східногалицького питання на міжнародному рівні в 1919-1920 рр. Слід визнати, що духовенство Станіславської єпархії чинило здебільшого пасивний опір встановленню “польського стану посідання”, що проявлявся переважно у відмові визнати “польськість” Галичини і підкреслюванні власної національної ідентичності. На таку позицію духовенства впливали пастирські листи єпископату, якому вони були зобов’язані під канонічним послухом, але окремі випадки свідчать, що кожен священник самостійно визначав свою громадську позицію.

Перспективою дослідження даної теми може бути вивчення активності духовенства Станіславської єпархії в наступний період. Це допоможе зрозуміти, чому попри значне поширення релігійного індуферентизму в галицькому суспільстві 1920-30-х рр. зберігся значною мірою високий авторитет УГКЦ.

- 1 Державний архів Івано-Франківської області (далі – ДАІФО) – Ф 2, оп.1, спр.181.
2. ДАІФО – Ф.11, оп.1, спр.20.
- 3 Центральний державний історичний архів України у м.Львів (далі – ЦДІАУЛ) – Ф 146, оп.8, спр.3682.
4. ЦДІАУЛ. – Ф.146, оп.8, спр.5065.
5. ЦДІАУЛ. – Ф.408, оп.1, спр.1000.
6. Вісник Станіславської Єпархії. 1919. – Ч.IV-X.
- 7 Там само. – Ч.XI-XII.
- 8 Там само. – 1920. – Ч.I-III.
- 9 Там само. – Ч.X-XII.
10. Львовско-Архієпархіальні Відомости. – 1919. – Ч.2.
11. Українське життя. – 1921.
12. Відозва в справі отворення духовного семинара в Станіславові. 21 січня 1918 р + Григорій, Єпископ – 4 с
13. Альманах Станіславівської Землі. Зб. матер. – Нью-Йорк – Торонто – Мюнхен, 1975. – Т.1.
14. Альманах Станіславівської Землі: Зб. матер. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1985. – Т.2.
15. Городенщина: іст.-мемуар.зб. – Нью-Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978.
16. Макар В. Пройдений шлях: Спомини. – Т.1. Від Бистриці до Бугу (1911-1929). – Торонто, 1983.
17. Кравчук А. Конференції Архисерів УГКЦ (1902-1937). – Львів, 1997.
18. Кривава книга: Передрук видань 1919 та 1921 років. – Дрогобич, 1994.
19. О Лебедович І. Полеві духовники УГА. – Вінніпег, 1963.
20. Правда про унію: Док. і матер. – 2-е вид. – Львів, 1968.
21. Васків А.Ю. Греко-католицька церква в духовному житті українців Східної Галичини (1919-1939 рр.) / Автореф. канд. дис. – К., 1997.
22. Гентош Л. Апостольська Столиця і питання державно-правового статусу Східної Галичини в 1918-1923 рр. / Автореф. канд. дис. – Львів, 1997.
23. Даниленко С.Т. Уніати. – М., 1972.
24. Єгрешій О.І. Єпископ Григорій Хомишин і питання українсько-польського порозуміння (1904-1939 рр.). – Івано-Франківськ, 2001.
25. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії – Івано-Франківськ, 1993.

26. Москалюк М.Ф. Український християнсько-суспільний рух Галичини в 20-х рр. ХХ ст. – К., 1998.
27. Перевезій В. Греко-католицька церква в умовах українсько-польської конфронтації 20-30-х рр. ХХ ст. – К., 1998.
28. Гайковський М. УГКЦ в часи митрополитування Андрея Шептицького // Київська Церква. – 2001. – №2-3.
29. Єгрешій О.І. Державотворча концепція Григорія Хомишина // Вісник Прикарпатського університету. Історія. – Івано-Франківськ, 2001. – Вип.4-5.
30. Іванцев І.Д., Пилипів І.В. УГКЦ і ЗУНР // Розстріляна і відроджена церква: Матер. конф. – Івано-Франківськ, 2001.
31. Карпенко О.Ю. Статус Східної Галичини у міжнародно-правових актах (1918-1923) // Вісник Прикарпатського університету Історія. – Івано-Франківськ, 1998. – Вип.1.
32. Марчук В.В. Греко-католицька церква у 1914-1923 рр. // Укр. іст. журн. – 2000. – №6.
33. Марчук В., Пилипів І. Українська греко-католицька церква й українська держава // Українознавчі студії. – 2000. – №2.
34. Ступницький С.Л. З історії поширення атеїзму в Західній Україні (20-30-і роки ХХ ст.) // Укр. іст. журн. – 1966. – №9.
35. О.д-р Хома І.О. Джованні Дженоккі Апостольський Візитатор України // Богословія. – 1982. – Т.XLVI.
36. О.д-р Хома І. Українське Посольство при Апостольському Престолі 1919-1921 // Богословія. – 1981. – Т.XLV.

Deljatynskyj R

CONDITION AND ACTIVITIES OF THE CLERGY OF STANISLAV EPARCHY OF
UGCC IN 1919-1920-th.

The problem is examined on the basis of one of the three UGCC eparchies. The author's attention is mainly paid to the condition of clergy at the beginning of polish occupation of Eastern Galychyna. The arrests of priests, changes in rites and other measures of occupational authorities, directed towards destruction of UGCC are analysed. The author emphasizes the fact that it was the period of intensive growth and fixation of greco-catholic clergy's national self-consciousness.

Дрогомирецька Л.Р.

**ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКЕ ДУХОВЕНСТВО ГАЛИЧИНИ В
УКРАЇНСЬКОМУ КООПЕРАТИВНОМУ РУСІ (1920-1939 рр.)**

Діяльність греко-католицького духовенства Галичини впродовж міжвоєнних десятиліть велася стосовно поглиблення впливу церкви на громадсько-політичне, економічне, культурно-освітнє життя краю. Велику увагу, зокрема, духовенство приділяло розвитку української кооперації, усвідомлюючи її роль як форми господарської самоорганізації, покликаної сприяти піднесенню матеріального добробуту народу, виховувати в нього почуття національної гідності.